

a czélből, hogy a folyadék jobban hassa át az agyvelőt. Körülbelül két hét múlva az agyvelő 5 százalékos bichromát-oldatba kerül; még czélszerűbb, ha a bichromátózás későbbre marad, mikor a metszetek már készek. Kellő formólos keményítés után 2 cm vastagságú darabokra metéljük föl az agyvelőt és egymásután spirituszba, majd alkohol, éter és víz keverékébe tesszük; végre előbb híg, később sűrűbb celloidinba. A 2 cm vastagságú nagy agykorongnak celloidinnal való átívódása három hét alatt be van fejezve; most az agyvelő korongot széles reczés czinkalapra ragaszthatjuk celloidinnal. Erre a mikrotom medenczejét vízzel megtöltjük és a metszés megindítható. 40 μ -os metszetek ily módon könnyen állít-

hatók elő; vékonyabbakat főlösegeseknek tartok. A metszet a vízben úszik, a miből papirossal kihalásszuk; a papirosshoz tapadó metszeteket spiritusszal bőven átnedvesített itatósra tesszük. Innét a metszetet papirosostól, festékkel megtöltött lapos edénybe helyezük és e metszet a szokott Weigert-féle haematoxylinek, vagy más festésnek összes fázisain — mindig a papirosra nyugodva — átesik. A festés után jól kimosott készítményt papirosostól ismét abszolút alkoholba helyezük s fontos, hogy a metszet 3—4 órán át legyen benne, hogy a karbonos xylool össze ne zsugorítsa. Megszáritás után xyloolban oldott kanadai balzsammal öntjük le a készítményt és végül igen vékony üveglappal lezárjuk.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(32.) *Magyarország időjárása 1899. évi október havában.* E hónapban a tartós, szép, verőfényes idő oly kellemes őszi napokkal ajándékozott meg, a melyekben éghajlatunkon nagy ritkán van részünk. Mintha a gyönyörű őszi napok hosszú sorával kárpótolni akart volna az elmúlt esős, hűvös nyárért.

Feltűnő szárazság és állandó felhőtlen-ség alkotta a hónapnak legjellemzőbb vonásait, melyhez ez évszakban — éghajlatunk természeténél fogva — hűvösség is járult. A hűvösségből ugyan nappal vajmi keveset éreztünk és azért úgy látszik, mintha ez állítás ellenmondásban volna a valósággal. Ámde fontolóra véve, hogy a derült idő az éjjeli lehülésnek nagyon kedvez, belátjuk, hogy az alacsony reggeli és esti hőmérséklet nyomta le a hőmérséklet havi átlagát, jóllehet a déli temperatura meglehetősen magas volt. Budapesten például a 3 terminusleolvasás aránya:

Reggel 7 órakor	Délután 2 órakor	Este 9 órakor
7·8	13·7	9·80 C.

ez idén meg: 5·1 13·9 8·20 C.,
a miből kétségtelenül beigazolhatjuk, hogy az 1·30-nyi hiány, mely a havi átlagban konstatalható, a nagyfokú éjjeli lehülés rovására, irandó. Vagyis nappal sütkéreztünk, éjjel fáztunk. Hogy a hőmérséklet nappali ingadozása ilyenképen tetemesen megnövekedett, könnyen érthető.

A hőmérséklet havi közepe ezek szerint országszerte hiányt tüntet fel, melynek nagyságáról a következő adatok tájékoztatnak:

	20 évi átlag	Ez idén	Eltérés
Árvaváralja ...	7·00	5·90	— 1·10 C.
Selmeczbánya..	7·60	6·80	— 0·80 »
Pozsony	10·30	9·80	— 0·50 »
Ó-Gyalla... ..	9·70	8·10	— 1·60 »
Budapest... ..	10·20	8·90	— 1·30 »
Köszeg	9·60	8·80	— 0·80 »
Zágráb	11·20	10·80	— 0·40 »
Kalocsa	11·40	10·60	— 0·80 »
Szeged	10·70	9·50	— 1·20 »
Ungvár	9·90	8·10	— 1·80 »
Nagy-Szeben..	9·90	6·90	— 3·00 »

A hónapnak első napjai szép, meleg utónyár számba mentek; a hőmérő a déli órákban általánosan 20° fölé emelkedett, sőt sok helyen elért 25°-ot is, a mi októberben soknak mondható. De 8-ikától kezdve a hőmérő alantabb állásban mozgott és csak a hónap végén törekedett megint fölfelé, midőn a hőmérséklet utolsó erőlködésével a vén asszonyok nyarával kedveskedett. A havi menet illusztrálására szolgáljanak a budapesti pentád-értékek, melyek ez idén október 3-ikától november 1-éjéig a következők: 14·3, 6·9, 6·7, 7·2, 6·6, 8·9°, holott rendes értékek: 13·0, 12·6, 11·4, 9·4, 8·0, 7·1°.

Legmagasabb állására majdnem mindeütt 2-ikán emelkedett a hőmérő, legalacso-

nyabb állására pedig jobbra 27-ikén (reggel) sülyedt, a mit a terminusleolvasások szélsőségei is tanúsítanak :

	Hőmérsékleti			
	maxim. C. ^o	Nap	minim. C. ^o	Nap
Árvaváralja . . .	20·5	2	— 3·4	27
Selmeczbánya . .	20·1	2	— 1·9	27
Pozsony	23·5	2	1·8	27
Ó-Gyalla	23·6	2	— 2·5	27
Budapest	25·0	2	— 2·0	27
Kőszeg	22·8	2	— 1·7	20
Zágráb	24·0	2	1·4	10
Kalocsa	26·9	2	0·8	27
Szeged	25·0	2	— 0·6	27
Ungvár	22·8	1	— 2·4	27
Nagy-Szeben . . .	23·0	2	— 5·0	28

A hőmérséklet maximuma néhány fokkal fölőbb, minimuma meg alább került a rendes értéknel; e szerint a havi ingadozás is nagyobb a kelleténél. A minimum egyébként a fagypont alá esik (főleg az abszolút minimum). Az első fagy különben már korábban, 10-ike körül köszöntött be.

Eső általában kevés volt (Fiume kivételével). A következő összeállításból meggyőződünk, hogy havi mennyisége a többévi átlaghoz mérve, jelentékeny hiányt tüntet fel, a melyből következtethetünk a szárazság fokára.

	Csapadék mm	Eltérés	Csapadékos napok
Árvaváralja . . .	55	— 16	12
Selmeczbánya . .	36	— 62	4
Pozsony	26	— 43	4
Ó-Gyalla	18	— 45	3
Budapest	23	— 44	5
Kőszeg	20	— 76	5
Zágráb	63	— 52	6
Fiume	264	+ 22	8
Szeged	38	— 16	4
Ungvár	66	— 24	8
Huszt	52	— 72	5
N.-Szeben	17	— 18	4

Az esős napok száma is csekély. A hónap második felében az egész országban alig hullott néhány csepp eső. Hópelyhek csak a zordabb hegyvidéken szállingóztak. Dér és harmat azonban sűrűn fordult elő és mérhető mennyiségben valamelyest hozzájárult a légköri csapadékhoz.

A mit tulajdonképen első sorban kellett volna említeni, mert az egész időjárásra rásütötte a bélyegét, az a páratlan kicsiny borultság volt. Októberben ugyanis normális viszonyok között a felhőzet a látható ég-

boltnak legalább is felét, azaz 50°/o-át takarja, ez idén azonban a felhőzet jobbra 30°/o (elvéve valamivel kisebb vagy nagyobb) volt. Budapesten például az utolsó három évtizedben nem volt az ideihez fogható derült október. Ezzel kapcsolatban a levegő relatív nedvessége is néhány százalékkal alatta maradt a normális értékének. A barométer az egész hónapban át magasan állott, havi átlaga 3—4 mm-rel magasabb a rendesnél; legmagasabb állása : 776 mm 20-ikán, legalacsonyabb állása : 757 mm 7-ikén és 13-ikán este (mindkét adat a tengerszín magasságára vonatkozik). Szeles idő járt 8, 14 és 25-ike körül, de máskülönbön sok volt a szélcsend. Ó-Gyallán a talajhőmérő 0·0, 0·5, 1·0, 2·0 m mélységben 9·0, 10·6, 12·1, 13·0 C., az átlagos napfénytartam 7·0 óra, a maximális 10·7 óra 9-ikén, az átlagos elpárolgás 0·8 mm volt.

Az időjárás állandóságát a szinoptikus térképek megtekintése után abból magyarázhatjuk, hogy Magyarország a hó elejétől a hó végéig barométer maximum hatáskörébe tartozott. A helyzetet átmenetileg két gyorsan átvonuló depresszió zavarta meg. Az egyik 7-ikéről 8-ikára járta át az országot általános eső kíséretében. Nyomában viharos északnyugati szelek keletkeztek és a légnyomás erős hősülyedés kíséretében hirtelenül emelkedett, mert egy újabb barométer maximum közeledett, mire ismét az anticiklonos helyzet helyre állt. A másik depresszió 13-ikáról 14-ikére vonult át hazánkon és ez is esőt és viharos szelket okozott.

RÓNA ZSIGMOND.

(33.) *A szepesi havasok első leirója és a Lomniczi csúcs első megjárója.* Megemlé tettem volt a mult szeptemberi füzetben (Term. tud. Közl. XXXI: 517.) Frölich D á v i d *Geográfia*-járól szóló közleményemben, hogy vajjon a Magas-Tátra kiszökellő ormai között melyik lehetett az a legmagasabb csúcs, a melyre Frölich 1615-ben, mint e hegységnek első igazi turistája feljutott? Említettem azt is, hogy Weber R u d o l f tanár (hallomás szerint a M. Nemzeti Múzeum kéziratárában) nem régiben az idősebb Buchholtz György egy elveszettnek hitt kéziratát fedezte föl, a mely szerint csakugyan a mi Frölichünk volt az, a ki a Magas-Tátrának jelenleg »Lomniczi csúcs« néven ismeretes ormát legelőször megmásztá.

Időközben Buchholtz György ezen 1719-ben írott munkája nyomtatásban

is megjelent, Weber Rudolf gondoskodásából. életrajzi bevezetéssel és számos felvilágosító jegyzettel ellátva.* Megtudjuk e bevezetésből, hogy Buchholtz, a sok szenvedésen keresztül menő s temérdek hányódásokat túlélő protestáns pap e munkáját 77 éves korában írta és 1824-ben, 81 éves korában Kézsmárkon fejezte be életét. Buchholtz munkájában a mi kérdésünkre vonatkozó részlet (23. l.) a következőket mondja: »E havas hegységnek a legkevesebb orma mászható meg; de igen is a szép, kerek és vidám Nagy Szalóki csúcs, mely valamivel alacsonyabb, mint a Kézsmárki orom (a mai Lomniczi csúcs). De erre jelenleg (t. i. 1719. táján) nem lehet feljutni, mert körülbelül 40 esztendővel ezelőtt beleütött a mennydörgös ménkü: az ormot összezúzta, letördöste s a rombolás nyomában meredek és hegyes tornyok keletkeztek, a melyeket megmászni már csupa merő lehetetlenség. Számos évvel ezelőtt azonban Frölich Dávid matematikus, Kézsmárk szab. kir. városából, a Zöld-tó felől indulva, mászott fel erre a csúcra, ott sokat tapasztalt és megfigyeléseit *Geografijá*-jában írta le.«

Későbbi időkben a »Kézsmárki orom« elnevezés egészen kiesik a közhasználatból, s helyét a jelenleg használatos »Lomniczi csúcs« foglalja el. A mit Kolbenheyer Károly »A Magas Tátra térképe« (Kézsmárk, 1876) »Kézsmárki csúcs«-nak nevez, az a mai Lomniczi csúcs és a Zöld-tó között foglal helyet s a régi elnevezésnek nem felel meg. Ugyanitt emlitem meg egy hozzámm intézett kérdésre felvilágosítást, hogy a szeptemberi füzetben említett 2663 m magas Ferencz-József-csúcs nem más mint a régebben »Gerlachfalvi csúcs« néven ismeretes orom.

Buchholtz munkája a *Szepességi Havas Hegységről* az akkori időkhez képest igen nagy gondossággal, pontossággal és szorgalommal készült. Három főrészből áll (Membrum I, II, III). Az elsőben (10—

* Das weit und breit erschollene *Ziepscher-Schnee-Gebürg*, . . . durch Georgium Buchholtz den ältern . . . Mit einer biographischen Einleitung und Texterklärung herausgegeben von Rudolf Weber. Kis 8-ad-rét, 67 l. Lőcse, 1899.

14. l.) a havasok külső alakzatát, azaz térszíni viszonyait és növényzeti takaróját írja le; a másodikban (15—30. l.) kiterjedését, környezetét és a szomszéd Lengyelországba átnyúló részeit vázolja; a harmadik s egyszersmind legterjedelmesebb részben (31—60. l.) a szepesi havas hegység egyes tagjait, kisebb-nagyobb magaslatait, csúcsait, tavait és a területén fakadó folyó vizeket írja le, számos érdekes megjegyzéssel egygyesen. A munka végén (a kurta *Appendix*-et megelőzőleg) 38 pontból álló *Jegyzék* következik (Index super Delineationem Carpathi), melyben e hegység vázlatos képeinek magyarázata van összefoglalva. Ez a rajz azonban elkallódott; vagy legalább eddigelő nem került elő.

Igen érdekes lenne pedig, ha sikerülne valahol megtalálni; nemcsak azért, mert a becses művecskének kiegészítő része, hanem azért is, hogy a mai állapottal és elnevezésekkel összevetve, felvilágosítsa bennünket, hogy 180 évvel ezelőtt melyik területnek és melyik csúcsnak mi volt az igazi és használatos neve? Mert hogy azóta névcserék és névtorzítások fordultak elő, azt a szövegből világosan kivehetjük. Ilyenek például a következők:

Batizfalva, Buchholtznál: *Botizdorf*, későbbi német neve pedig *Botzdorf*. Es hasonlóképen:

Gerlachfalva, nála *Gerlitzdorf* vagy Geresdroff; utóbb Geresdorf.

Tarpatak, nála *Kalbach-Wasser*, Kalbächer-Grund stb.; és nem Kolbach s Kolbach, mint az utóbbi és az újabb térképeken.

Valamennyi között legérdekesebb talán a mai *Szepes-Béla* régi neve. Buchholtz *Bele*-nek nevezi. (Beeler und Landecker Grund, wohero das Hegwasser kompt.) Ilyen nevű község többféle van az országban: Biharvármegyében: Beél vagy Bihar-Beél; Borsodban: Monos-Bél; Hontban: Bél vagy Beél (Belowce); Pozsonyban: Magyar-Bél és Német-Bél; Veszprémben: Bakony-Bél; Zemplénben: Bél. E helynévből szinte egyszerezre csendül ki a magyar *bél* (rengeteg erdőkbéli lakóhely, község, tanya) és a tót *biela* (fehér színt jelentő) szó. Nyelvtörténeti és ethnografus kutatók ennek az egyezésnek talán hasznát vehetik.

PETHŐ GYULA.

KÉRDÉSEK.

(136.) Hét év óta folytonosan hull a hajam. Két évvel ezelőtt bajuszomat leborotváltattam, annyira hullt. Most egy év óta növesztém; meg is nőtt bizonyos hosszúságig és most ismét hull. Bátorodom tehát néhány haj- és bajuszszálat szíves meghatározás végett beküldeni, hogy mi okozza a hullást? Mivel lehetne a hullást megakadályozni a nélkül, hogy bajuszomat leborotváljam?
E. J.

(137.) A beküldött madarat, mely úgy látszik valami seregélyféle, a tiszsaörsi szőlőkben (Hevesm.) lőttem; nagy csapatban tanyázik, s a csósz állítása szerint 12 évvel ezelőtt járt e tájon; vajjon honos-e ez az állat nálunk, vagy csak vendég, s honnan jöhetett?
Z. J.

(138.) Vajjon kezdők részére milyen konyhakertészeti könyv ajánlható, melyben másodsorban a virágkertészet is ismertetve van.
L. A.

(139.) Hogyan kell cserépben és szobában nevelt virágokat és dísznövényeket ültetni, öntözni, gondozni, ápolni, hogyan télen, hogyan nyáron? De különösen pelargoniumot, petuniát, fuchsiát, violát, szegfűt, azaleákat, pálmákat stb.? Minő rövid és jó mű ajánlható erre a célra?
F. S.

(140.) Ide mellékelve küldök négy szál növényt, kérvén, hogy méltóztassék velem magyar és latin nevét közölni és egyúttal azt is tudatni, hogy mily tartalmú orvosságot foglal magában, van-e valami gyógyító hatása és miféle betegség ellen használható, mert nálunk igen sokan használják tea-módra főzve hülésből származó köhögés és mellfájás ellen.
H. J.

(141.) Ó-moraviczai házi kertemben van egy, körülbelül negyven éves, karórend-

szerre növelt genuai fehér szagos szőlőtökém, melyen öt vesszejének kettején, a mely ekkoráig soha sem hozott mást, mint csakis genuait, egy-egy fekete szőlő van. Ezt a — szerintem — csodát, nagyobb hitelesség szempontjából megmutattam a szomszédomnak is. Tapasztaltak-e már ilyet máskor is, és ha igen, mitől eredhet?
O.

(142.) Mi a neve a beküldött növénygyökérnek a botanikában, melyet a cigányasszonyok babonás-szernek használnak?
B. Gy.

(143.) Kérem a t. tagtársakat, szíveskedjenek közölni, hogy a szőlő lisztharmatja ellen való védekezésben az Aschenbrandt-féle réz-kénporral milyen eredményt értek el. Sajnálattal közlöm, hogy vidékünkön a lisztharmat igen sok kárt tett; a kénporozás nem vált be s a szőlőfejek maguktól rohadtak le.
K. S.

(144.) A mai postával bádogszelenczébe helyezett üvegcsében 3 db. gyíkfélét küldök. Ez állatkákat beiszapolt tanyai kutam kitisztítása alkalmával a kút vize színén llették. Valószínűleg a kút téglahézagjai közt éledgel s most a tisztításkor befolyó víz sodorhatta ki a hézagokból.

A mi népiünk vízi borjúnak nevezi, s azt tartja, hogy, ha az emberi gyomorba kerül, ott nagyra nő és halált okoz. Ez állítás a természet hiányos ismeretéből származik.

Bátorodom kérdezni: Rendes lakóhelyök-e ez állatoknak a kút? Hogyan jutnak bele? Mivel táplálkoznak? Van-e valami jelentősége a kútban tartózkodásuknak? Károsak-e az egészségre? Kipisztíthatók-e és hogyan?
M. A.

FELELETEK.

(119.) Petroleumos vagy olajos palackot kitisztítani csak kifőzéssel lehet; 15% közönséges szappan-oldattal, vagy jó erős, keményfahamuból készült lúggal töltendők meg a palackok szinültig és így állítandók egy nagyobb, vízzel telt vasedénybe, melynek fenekén 4—5 cm magas hamuréteg van s lassú tűznél forráspontig hevítendők és azután lassan ki kell hűteni az egészet. Kihülés után az üvegekből a szappan-oldatot, vagy lúgot kiöntjük és annyi tiszta hideg vizet öntünk újra beléjük, hogy kifolyjon; két óra múlva vizet változtatunk. Kétszeri

vízváltás és kiöblítés után az üveg teljesen tiszta és használható.
PAPP FERENCZ.

(126.) A »Mottenpflanze« vagy »Mottenkönig« növénynek — melytől állítólag a moly és légy kerül a szobát, melyben ezt ápolják — *Plectranthus fruticosus* Herit. a neve. Az ajakos virágúak (*Labiatae*) családjához tartozó, puha állományú, méter magasra növe félcserje, melynek minden része kellemes illatú.

Ellenesen álló levelei szívesen tojásdadok, fogasok, tompa hegyben végződők. Szerény, apró halványkék virágai, melyek gyű-

rúsen elágozó fűrtöt alkotnak, a hajtás végén jelennek meg s ha a növény kellő ápolásban részesül, egész éven át folytatja virágzását. Hazája a Fokföld lévén, nálunk télen csak üvegházban vagy szobában — ablak közelében — tenyészhető. Különben nem kényes természetű. Szaporítása épen úgy történik dugványról, mint a *Pelargonium*-é (muskáti), melynek társaságában a külváros szerény lakóinak ablakaiban majd mindenütt látható. F. J.

(130.) Az ehető és mérges gombákat tárgyaló és képekkel ellátott főbb munkák a következők:

Dr. Istvánffi Gyula, A magyar ehető és mérges gombák könyve. Budapest 1899.

Kalchbrenner Károly, Magyarország hártvagombáinak válogatott képei. Budapest 1873.

Hazslinszky Frigyes, Magyarhon és Társországainak húsos gombái. Budapest 1895. (Képek nélkül.)

Gotthold Hahn, Der Pilz-Sammler. Gera 1890.

Karl Schwalb, Das Buch der Pilze. Wien 1891.

Dr. Julius Röhl, Unsere essbaren Pilze in natürlicher Grösse. Tübingen. III. kiadás.

S. Schlitzberger, Pilzbuch der essbaren und der denselben ähnlichen giftigen Pilze mit Pilzküche, Pilzkultur. Leipzig.

Ernst Geiszler, Anleitung zum Pilzsammeln. Zwenkau u. Leipzig.

I. V. Kromholz, Naturgetreue Abbildungen und Beschreibungen der essbaren, schädlichen und verdächtigen Schwämme. X. füzetben 76 táblával. Prága 1831—1846.

Dr. Georg Winter, Die Pilze Deutschlands, Oesterreichs und der Schweiz. Leipzig 1884. (Dr. Rabenhorst L., Kryptogamen-Flora. I. köt. 1. részében.)

Elia Fries, Icones selectae Hymenomycetum nondum delineatorum. II. kötet. Upsala 1877—84.

M. A. Becker, Die essbaren und giftigen Pilze in ihren wichtigsten Formen. Olmütz. KÜMMERLE JENŐ BÉLA.

(136.) A beküldött hajszálak és bajuszszőrök vizsgálatából csupán annyi derült ki, hogy satnya fejlődésűek. Egyéb kóros jelenség rajtok megállapítható nem volt. Hogy mi okozza satnya fejlődésüket és kihullásukat, arra egyedül a hajszálak és bajuszszőrök vizsgálata alapján biztos választ nem adhatni,

mert a haj és szőr kihullásának sokféle oka lehet. Haj- és hajtüsző betegségeken, bőrbajokon kívül különféle kiállott fertőző betegségek, mint a himlő, tifusz stb., valamint bizonyos alkati betegségek (vérszegénység, sápkór, Bright-kór, csúz, cukorbetegség stb.) idegbajok és a szellemi megerőltetés: mind okozói lehetnek az idő előtti kopaszodásnak. Hogy tehát az ellen sikeresen megküzdhesünk, mindenekelőtt a baj okát kell kifürkészni és azután — ha lehet — ezt az okot kell megszüntetni. Mindezekből pedig kiviláglik, hogy a t. tagtárs úr esetében az volna az első teendő, hogy *egész* szervezetét alapos orvosi vizsgálatnak vettesse alá annak eldöntése végett, hogy hajhullása tisztán lokális baj-e és nincs-e kapcsolatban valamely általános szervezeti hibával? Ha azután ilyet találna orvosa, akkor ennek gyógyításával javulni fog a baja is. DR. A. A.

(137.) A Tisza-Őrsről beküldött madár csakugyan közel atyafiságban áll a mi közönséges seregélyünkhöz (*Sturnus vulgaris*). Magyar neve pásztormadár, rózsaszínű sáskamadár; népies neve: jött-ment madár, piros szarka stb. Latin neve: *Pastor roseus* L. (*Sturnus roseus*). Rendszertani beosztás szerint a seregély-félék családjába tartozik s viselkedésére, életmódjára nézve nagyban hasonlít is a seregélyhez; sőt csapataival össze is szokott elegyedni. Leginkább szeret a legelő csordák közelében tartózkodni. Innen a pásztormadár elnevezés. Táplálékát főként rovarok teszik, s ezek közül is leginkább a sáskákat szereti; ezért kapta a sáskamadár nevet. Sáskajárások években rendszeren meg szokott jelenni, s a sáskavonulásnak legtöbb esetben követője is. Az azonban, hogy csak ott szokott beköszönteni, hol bő sáskatenyészet van, nem igaz, a mint ezt legközelebről eléggé bizonyítja a hazánkban ez idén való széles körbeli megjelenése, holott nálunk szerfelett kevés sáska volt.

Közép-Ázsia rónaságainak, *steppé*-inek a madara ez, a mely innen kelet felé is, nyugot felé is messze terjed. A Duna torkolatának vidékein, különösen a Dobruzsában évenként megjelenik. Azon innen nyugot felé, el-ellátogat néha hozzánk. Német- és Olaszországban, egész Svájczig és Franciaországig, nagy néha még Angolországban is mutatkozott.

Magyarországon megjelent az 1830, 1832, 1837, 1844, 1853, 1856, 1857, 1859,

1860, 1862, 1865, 1867, 1868, 1875,* 1876, 1885, 1890, 1895, 1897 és 1898 években és az idén. Hazánkban ez évben nagyon sok vidékről jelentették be a Magyar Ornithológiai Központnak. Sőt az idén olyan esetről is kaptunk értesülést, a milyenről eddig hazánk területéről adataink nem voltak, t. i., hogy az idén Gyékényes községben (Somogy megye) fészkeltek s fiókákat költött ki.

PR. GY.

(138.) Jäger H. A kertészet általános kézikönyve. Fordította és a hazai viszonyokhoz alkalmazta Benes János. Kiadja az Athenaeum részvény-társaság, a legmegfelelőbb könyvek egyike főképen laikusoknak; magában foglalja a konyhakertészetet kívül a kertészet összes ágait. VELICH ISTVÁN.

(139.) A cserépben, szobában nevelt növényekkel való bánásról csakis hosszabb közleménnyel lehetne felelni. A »Szobai edényes növények tenyésztése«, írta Czapáry Albert műkertész (Pallas kiadása, ára füzve 1 frt 50) vagy a nagyon jó »Kulturpraxis der besten Kalt- u. Warmhauspflanzen von W. Allendorf (Leipzig, ára kötve 5 frt) adja a kérdésre a legjobb felvilágosítást.

RÁDE KÁROLY.

(140.) A beküldött növény neve *Agrimonia Eupatoria L.* (A. officinalis Lam.), magyarul: bojtorján párló; szárított füve (herba Agrimoniae) kellemes szagú, íze gyengén összehúzó, kesernyés, kevéssé fűszeres; régebben officinális volt, a mennyiben a főzetét féregűző szerül használták; azonfelül különböző tüdőbajok eseteiben is használták gyógyító hatásáról már Plinius is megemlékezik. Jelenleg nem szerepel az officinális növények sorában.

SCHILBERSZKY KÁROLY.

(141.) Hogy a fehér gyümölcsű szőlőkének két hajtásán az idén fekete fürt termett, nem kell épen csodaszamba venni; ámbár az ilyen jelenség a természet rendjén nem szokott előfordulni. Ismerünk egy szőlőfajtát, a Morillon panachét, a melynek egyik fürtje fehér, a másik kék, sőt néha a bogyók is fehér-kék tarkák. Ezt a tulajdonságot a Morillon panaché valószínűleg idegen megporzás útján öltötte fel és magról szaporított ivadékaire átörököltette. A jelen esetben is valószínűleg ezzel a jelenséggel van dolgunk. Ha jövőre is ez a jelenség

* A Közlöny 1875. évi folyamában »A magyar madárvilág ezidei vendége« czímmel kisebb cikkek is jelent meg róla. SZFRK.

mutatkoznék, tessék mindkét rendbeli hajtásból — lehetőleg fürttel együtt — valamelyik állami vinczellér-iskolához vagy a budapesti m. kir. kertészeti tanintézetekhez beküldeni.

RÉVÉSZ.

(142.) A beküldött »gyökér« a mocskos kontyvirág vagy Áron-vessző (*Arum maculatum L.*) nevű növény gumós rhizoma, mely árnyékos erdőknek nedves talajában szokott tenyészni. Aránylag jókora tőlevelei hosszúnyelűek és dárda- vagy lándsa-alakúak, gyakran — nem mindenkor — barnafoltúak; leveletlen virágzatit tengelyének a végén torzsavirágzat van, melyet jellemző, széles virágzati burok (spatha) vesz tölcserzerűen körül. A növénynek minden része nagyon maró, csipős ízű mérges nedvet rejt magában, kivált a bogyói felette mérgesek; szájban ez a nedv a paprikáéhoz hasonló heves égést, azonfelül sajátságos undorító és a gyomrot émelygésre indító érzést okoz, és a száj nyálkahártyáján hólyagokat hűz, a miről a leveleknek egy alkalommal való megízlelésekor magam is kellemetlenül győződtem meg.

Ennek a növénynek a gumója (Árongyökér elnevezéssel) csipős ízű tejnedvet tartalmaz, mely száradás közben elbomlik. A régi görögök ezeket a gumókat főzött állapotban megették; tápláló értéke annyiból van, hogy 25% keményítőt tartalmaz. Hogy a javas asszonyok és cigányasszonyok mire használják, azt tőlük kell megkérdezni, de hinni benne természetesen nem szükséges.

SCHILBERSZKY KÁROLY.

(143.) A fölvetett kérdés tulajdonképpen két részből áll: 1. Mit ér az *Aschenbrandt-féle kékhöves kénpor* (mert így nevezhetjük helyesen ezt az anyagot, a melyet nálunk németesen »kénpor«-nak mondanak) és 2. hogy a kénporozás, vagyis a tiszta kénrel való eljárás miért nem vált be?

Előbb e kérdés második felére válaszolok.

Tisztelt tagtársunk nem mondja, hogy mikor alkalmazta a kénport; pedig a dolog megítélésében az a legfontosabb mozzanat! Mert ha ő is elkövette azt a hibát, a melyben ez idén a szőlős gazdák 99%-a leledzett, hogy t. i. ő is csak augusztus hó utolsó harmadában, vagy, nagy fertőzés esetén, csak augusztus első felében fogott hozzá a kénrel való beszóráshoz, akkor a hiba nem a kénben, hanem a késésben rejlett. Mert a ki idejében bekénezte a szőlőjét s a kénézést legalább háromszor megismételte, az

termését majdnem teljesen megmentette; de a ki csak utolsó pillanatban gondolt a védekezésre, az bizony kétszeresen károsult meg: a lisztharmat tönkre tette a szőlőt és hiába szórta ki a ként.

A mi az Aschenbrandt-féle port illeti, azzal szemben minden szőlős gazda a legóvatosabb legyen. Olyan csodaszer, mely a lisztharmat, s egyúttal a szőlőmoly ellen is feltétlenül jó volna, a világon nincs. Már pedig az Aschenbrandt-féle por az erősen megkondított hírharang szava ~~szerűt~~ ilyen csodaszer. Teljes határozottsággal ~~mondhatom~~ saját tapasztalásomból, hogy a kén, mely az Aschenbrandt-féle pornak fő alkotórésze, a szőlőmoly ellen teljesen hatástalan. Láttam a lefolyt évadban olyan szőlőket, a melyeket tulajdonosuk bővebben kénezett s a melyekben mindennek ellenére a szőlőmoly annyi volt, hogy a termés 15—20%-a oda lett. Hogy pedig az Aschenbrandt-féle por mennyit ér a lisztharmat ellen, annak végleges megítélésével, épen mert ezen újabb keletű csodaszer érdekében annyira erősen meghúzták a hírharangot, várjunk még egy keveset. Annyi bizonyos, hogy a lisztharmat ellen való sikeres védekezés hitét nem a kénkeverékek, hanem a tiszta kénvirág állapította meg. 1846. óta már sok keverék került a felszínre, többi között kékköves, valamint meszes kénpor is, a melyről a hír azt tartotta, hogy »feltétlenül biztos« szer, s a mely a gyakorlat terén mind nyomtalanul veszett el: holott a kénvirág — idejében alkalmazva és módjával használva — még most is az egyedüli és feltétlenül ható anyag. Az elmult esztendő meggyőzhette a magyar szőlős gazdákat, hogy a kénvirág előzetesen alkalmazva, vagyis akkor, a mikor a baj még kicsi, s azután megfelelő időben újonnan megismételve, teljesen megóv bennünket a károsodástól; ellenben, mikor augusztusban, vagy esetleg már júliusban a szőlő bogyója tönkre van téve és föl van fakasztva, azon a világ semmiféle csodabalzamja nem segít.

JABLONOWSKI J.

(144.) A Kis-Kún-Félegyházáról beküldött három állatka a közönséges s — a ma-

gasabb hegyvidéket kivéve — az egész országban elterjedt *pettyes göte* (*Molge vulgaris L. = taecintus Schneid.*) szárazföldi (steril) formája. Az állatkák ilyenkor (téli időben) a jelzetű kút téglaburkolatának hézagai közt tartózkodnak, tavasztól a nyár derekáig (gyakran őszig), azonban valószínűleg a kút vizében élnek, noha lehetséges, hogy valami közeli pocsolyába, vagy tócsába is kivándorolnak. Erről a téli alakról csak a szakember ismerheti fel a fajt, mert bőre durva és szömörcsős, színezete elfakult és hártyas képződményei visszafejlődtek, a tavaszi és nyári vízi alak ellenben sima és vékonybőrű, pompás színezetű (különösen a tavaszi hím) és a hím hátán magas hullámos bőrtánc, hátsó lábai közt pedig úszóhártya s farka alsó és felső élén magas hártyas lobogó fejlődik ki.

Az állat apró vízi rovarokkal, férgekkel és csigákkal táplálkozik s teljesen ártalmatlan. Igaz, hogy bőrében levő egyik fajta mirigyei edző, mérges nedvet választanak ki, mely például a szembe dörzsölve kötőhártyagyuladást (conjunctivitis) képes előidézni, az orr nyálkahártyáját tüszentesre ingerli, vagy pedig a kéz nyílt sebében, bőrrepedésén stb. égető fájdalmat okoz: ehhez azonban sok állatnak a mérge kell. Ha tehát sok állatot hosszabb ideig tartunk kezünkben, összefogdossuk, gyömszöljük, akkor nagyobb mennyiségben jut a mérges váladék a bőrre s kellemetlenné válhatik, de komolyabb bajt akkor sem okoz. A mérges anyagot különben is csak az *izgatott, meggyötört* állat választja ki, s ha gyöngéden bánunk vele, semmi bajtól sem kell tartanunk.

A kút vizére (föltéve, hogy nem ezrivel lépik el a kutat) teljesen közönyösek s épen azért kipusztításuk sem volna megokolva; sőt inkább hasznos állatoknak mondhatók, mert sok kártékony rovar, csigát pusztítanak el.

A nép mindenütt *vízi borjúnak* nevezi, noha a székelység közt *vízi gyéknek* is halljuk mondani.

A pettyes göte déli Franciaország, Spanyolország és Portugal kivételével egész Európa és Ázsia mérsékelt tájait lakja.

MÉHELY LAJOS.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1899. NOVEMBER HÓNAPBAN.

A.

Nap	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban						Párányomás milliméterben				Nedvesség százalékban			
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	maxi-muma	mini-muma	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép	7h reg.	2h d.u.	9h este	közép
1	758.4	759.7	761.5	759.9	6.9	13.3	4.6	8.3	13.3	4.6	5.4	4.7	5.2	5.1	73	41	82	65
2	61.6	60.7	59.8	60.7	1.9	12.1	5.5	6.5	12.1	1.6	4.4	3.9	5.3	4.5	84	37	79	67
3	59.3	57.6	56.7	57.9	6.0	10.5	9.4	8.6	10.7	2.3	5.7	6.4	6.9	6.3	82	68	79	76
4	56.9	57.3	57.5	57.2	5.6	16.0	8.4	10.0	16.2	5.3	6.4	8.9	7.5	7.0	94	65	89	83
5	58.5	57.6	57.5	57.9	5.5	17.0	8.6	10.4	17.0	4.9	6.2	7.7	7.0	7.0	93	54	84	77
6	57.3	56.3	57.3	57.0	5.5	15.7	6.8	9.3	15.7	5.2	6.4	7.8	6.1	6.8	96	59	82	79
7	57.6	57.7	57.7	57.7	2.5	10.0	5.2	5.9	10.0	1.5	5.1	6.5	6.1	5.9	93	70	92	85
8	56.3	54.1	52.8	54.4	4.7	14.1	7.9	8.9	14.1	4.0	6.1	8.3	7.3	7.2	96	69	92	85
9	50.2	49.7	51.4	50.4	6.6	7.3	8.0	7.3	9.8	6.1	6.9	7.3	6.2	6.8	94	96	78	89
10	53.4	54.0	53.3	53.6	6.2	11.1	6.2	7.8	11.1	4.3	5.7	5.7	6.4	5.9	81	58	90	76
11	52.1	54.1	55.8	54.0	5.4	14.3	7.9	9.2	14.5	5.2	6.1	6.6	5.5	6.1	91	54	69	71
12	57.6	57.1	57.3	57.3	1.8	8.5	4.9	5.1	11.0	1.2	4.5	5.7	5.5	5.2	85	69	84	79
13	57.2	58.3	59.3	58.3	3.9	7.7	5.0	5.5	8.2	3.1	5.2	5.2	5.1	5.2	85	67	78	77
14	58.3	58.4	59.8	58.8	4.6	8.4	5.8	6.3	8.4	3.6	4.7	5.0	5.9	5.2	74	61	87	74
15	59.8	56.7	53.7	56.7	3.9	10.1	7.4	7.1	10.3	3.2	3.8	6.4	5.6	5.3	62	69	73	68
16	52.3	53.3	56.7	54.1	1.8	5.7	4.3	3.9	7.4	1.7	3.9	4.0	4.1	4.0	75	58	66	66
17	60.2	61.9	63.8	62.0	1.8	5.0	-1.8	1.7	5.0	-1.8	3.3	2.8	3.2	3.1	63	44	80	62
18	62.7	62.4	64.2	63.1	-3.8	2.6	-1.8	-1.0	2.7	-4.6	3.0	3.9	3.6	3.5	87	70	90	82
19	64.3	63.1	60.0	62.5	-2.0	5.3	-0.6	0.9	5.3	-4.3	3.5	4.0	3.7	3.7	90	60	85	78
20	57.0	54.3	53.5	54.9	1.0	3.3	2.4	2.2	3.3	-0.9	4.0	4.8	4.1	4.3	81	83	75	80
21	55.0	58.0	60.1	57.7	2.7	2.9	0.0	1.9	5.3	-0.3	4.5	4.5	4.0	4.3	80	79	87	82
22	59.4	57.7	57.7	58.3	-4.2	4.3	3.9	1.3	4.7	-4.8	2.9	3.6	4.8	3.8	96	58	78	77
23	59.3	60.3	60.0	59.9	3.3	7.7	6.0	5.7	7.7	3.0	4.9	4.8	5.5	5.1	85	61	79	75
24	57.9	56.8	56.3	57.0	7.0	8.7	6.8	7.5	8.9	4.0	4.8	4.8	5.2	4.9	65	58	71	65
25	55.4	56.5	59.9	57.3	6.0	9.1	7.0	7.4	9.5	4.5	4.6	5.0	5.8	5.1	66	58	77	67
26	64.3	65.3	65.8	65.1	-0.5	6.1	-0.6	1.7	7.0	-1.2	3.6	3.9	3.7	3.7	86	56	85	76
27	62.8	59.9	57.7	60.1	-0.4	5.6	7.6	4.3	7.6	-2.1	4.1	4.2	5.2	4.5	91	62	67	73
28	57.5	58.6	57.9	58.0	8.6	12.2	9.5	10.1	13.0	7.2	7.2	6.5	5.9	6.5	87	62	66	72
29	55.8	57.2	59.2	57.4	7.4	10.1	8.2	8.6	10.1	7.2	5.5	6.1	6.4	6.0	72	66	79	72
30	58.8	58.4	58.0	58.4	7.4	12.2	7.9	9.2	12.8	7.0	6.6	7.5	7.1	7.1	86	71	89	82
Közép	757.9	757.8	758.1	757.9	3.6	9.2	5.4	6.1	9.8	2.4	5.0	5.5	5.5	5.3	83	63	80	75

9-én hajnalban és d. e. 11h és 1h körül ●. — 11-én hajnalban és d. e. 9h-tól 10h-ig ●. — 12-én este 7h körül esett ●. — 15-én este 5h-tól 6h-ig gyenge ●. — 22-én este 7h körül gyenge ●.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1899. NOVEMBER HÓNAPBAN.

B.

Nap	Szélirányok és szél erő			Felhőzet				Ozon		Csapadék 24 óra alatt mm.	Földmágnességi megfigyelések Ó-Gyallán					
	7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este	köz- zép	éjjel	napp.		Eihajlás			Horizontális intenzitás		
											7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este
1	NW ²	—0	W ¹	7	1	0	2-7	5	0		70°30'4"	70°33'4"	70°31'4"	2-1140	2-1126	2-1140
2	—0	—0	W ¹	1	0	0	0-3	0	0		30-4	33-9	30-9	153	143	144
3	—0	SE ¹	W ¹	9	10	9	9-3	0	0		31-2	35-1	28-8	152	139	136
4	SW ¹	—0	NW ¹	3	3	0	2-0	0	0		30-7	35-5	30-2	155	103	130
5	—0	—0	NW ¹	1	0	0	0-3	0	0		32-0	33-9	30-3	149	130	130
6	—0	SE ¹	W ¹	2	0	0	0-7	0	0		30-8	33-6	29-4	151	124	103
7	—0	—0	SW ¹	2 [≈]	0	0	0-7	0	0		30-9	33-7	29-7	124	115	126
8	—0	—0	SW ¹	7 [≈]	0	0	2-3	0	0	0-8 ●	31-7	34-0	30-9	133	116	120
9	—0	NW ¹	NW ³	10	10	0	6-7	0	2	2-0 ●	31-8	33-7	31-6	134	120	127
10	W ³	N ²	—0	1	0	10	3-7	2	0	0-6 ●	31-8	33-7	31-8	139	128	129
11	SE ²	NW ⁶	NW ³	3	4	0	2-3	0	2	0-7 ●	31-1	34-5	31-0	141	117	127
12	—0	W ³	W ²	1	7	10	6-0	0	9	0-4 ●	31-1	33-2	30-2	141	129	125
13	NW ²	NW ³	NW ⁴	6	6	0	4-0	6	8		32-0	33-0	30-5	147	102	130
14	NW ⁴	NW ⁴	W ²	5	9	9	7-7	6	1		31-6	33-4	31-4	141	123	133
15	SW ¹	W ³	NW ³	10	10	10	10-0	1	2	1-3 ●	31-1	32-7	31-6	141	123	136
16	NW ⁴	NW ⁴	NW ¹	2	5	10	5-7	4	1		31-0	33-0	31-5	140	135	139
17	NW ²	NE ¹	W ¹	3	0	2	1-7	1	0		31-3	34-6	31-4	144	140	144
18	—0	—0	—0	3	5 [≈]	6	4-7	0	0		31-3	33-0	31-6	152	149	157
19	—0	—0	W ¹	5 [≈]	2	7	4-7	0	0		31-4	34-8	31-2	153	145	137
20	—0	—0	NW ²	10 [≈]	10●	10	10-0	0	0		31-5	32-5	31-3	138	134	141
21	NW ⁴	E ³	—0	10	9	6	8-3	8	0		31-7	33-0	31-0	143	132	137
22	—0	NW ¹	W ⁵	1	3	10	4-7	0	0	ny. ●	31-5	34-4	24-3	147	138	133
23	W ²	NW ³	—0	3	3	2	2-7	2	0		32-1	33-3	31-1	134	121	127
24	NW ⁴	NW ⁴	S ¹	10	9	7	8-7	4	2		31-8	32-1	30-4	132	124	123
25	NW ⁴	NW ⁴	NW ⁵	5	9	0	4-7	5	5		31-7	32-4	29-1	135	122	139
26	—0	SW ¹	—0	0	2	0	0-7	3	0		30-9	33-2	31-0	129	128	134
27	E ¹	SW ¹	NW ⁴	10	10	10	10-0	0	0		31-6	33-5	31-1	131	125	131
28	NW ⁴	NW ³	NW ⁴	10	6	0	5-3	5	2		31-1	33-4	31-1	136	123	128
29	NW ⁶	NW ⁶	NW ⁶	3	3	0	2-0	8	3		31-9	33-3	30-1	136	129	124
30	NW ⁴	NW ¹	NW ¹	2	0	0	0-7	3	0		31-4	33-9	30-4	138	140	121
Közép	1-7	1-8	1-8	4-8	4-5	3-9	4-4	2-1	1-2	5-8	70°31'4"	70°33'6"	70°30'5"	2-1141	2-1131	2-1132

A csapadékos napok száma 6, a viharosaké 2.

A szélirányok eloszlása: N NE E SE S SW W NW Szélsérend
0 1 2 3 1 6 14 36 27

Jelek magyarázatai: köd ≈, eső ●, hó ✕, jégeső ▲, dara Δ, égi háború Γ, villogás ⚡, ónos eső ∞, harmat ⊖, dér ⊔, zuzmára √, ny. = csapadék nyoma, ← = szélvihar, N = észak, E = kelet, S = dél, W = nyugot.

VÉGE A XXXI. KÖTETNEK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.